

Kalottipolitiikka ja saamelainen regionalismi

ARI LEHTINEN

Maantieteen laitos, Helsingin yliopisto

Lehtinen Ari, (1987). Kalottipolitiikka ja saamelainen regionalismi (The Calotte Politics and the Lappish Regionalism). Terra 99: 1, pp. 13–18.

The Lappish regionalistic movement – the regionalistic movement of the Sámi people – has its grounds in the problems of the state-colonialistic practices in the North Calotte. This anti-colonialistic political subject is a counter-cultural phenomenon, whose role as a co-ordinating power in between the Lapps is problematic. Linguistically and economically heterogeneous lappish ethnic groups have sparse connections to those counter-reactively behaving political ambitions. The lappish question is two-folded: On the one hand it can be analyzed as a conflict between the state intervention and the regionalistic movement. On the other hand the question can be concretized to the contradictions of the regionalistic illusions of lappish autonomy and the polycultural integration processes.

Ari Lehtinen, Department of Geography, University of Helsinki, Hallituskatu 11, SF-00100 Helsinki, Finland.

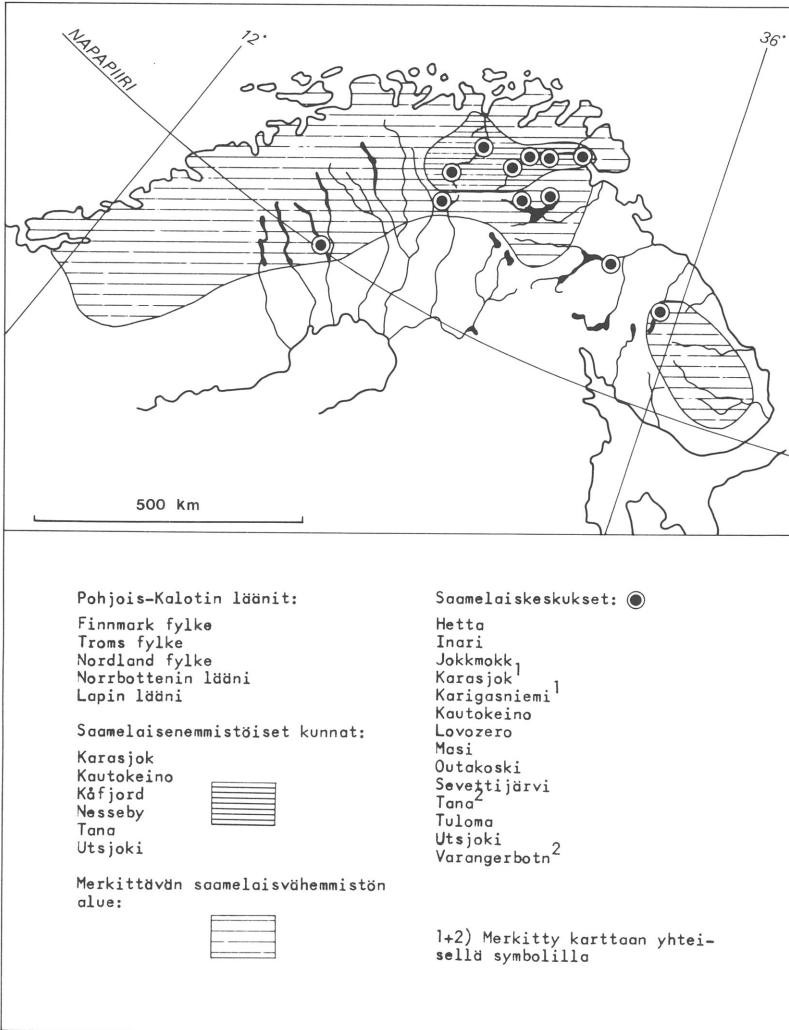
Valtiokeskeisen aluepolitiikan¹ näkökulma antaa niukasti mahdollisuuksia kulttuurisen moninaisuuden ja erilaisuuden tunnistamiseen. Pohjoismaisen aluepoliittisen ajattelun historiallinen painolasti – hyvinvointiyhteiskunnallisen ekspansion rajaamana – tyhjentää aluekehityksen sisäsyntyistä elinvoimaa. Valtakulttuurin ja -keskusten voimapolitiittiset mekanismit asettuvat hallitsevaksi osaksi marginaaliryhmien ja reuna-alueiden todellisuutta. Maailma jäsentyy konfliktisena; pakon ja paon, sisäisen ja ulkoisen, marginaalisen ja dominanssin, ytimen ja periferian vastakkaisuusina.

Pohjoiskalotti ja erityisesti Saamenmaa (kuva 1) antavat näköalan mainitun ristiriitaisuuden tarkasteluun, jopa melkoisen kärjistyneessä muodossa. Pohjoiskalotin läänien asema valtioiden sisäisen alueellisen työnjaon mukaisena raaka-aine- ja energialähteenä on luonut jännitteitä, jotka ovat purkautuneet erilaisina regionalistisina ilmauksina. Tunnetuimpia ovat olleet Kemijoki- ja Alta -kiistat sekä Norrbotten -liike.

¹ Aluepolitiikka on julkisen vallan toimintaa, jolla pyritään tasoittamaan alueiden kehittyneisyyseroja ja kehittämään eri alueita niiden omien mahdollisuuksien pohjalta. Monet alueellisesti vaikuttavat toimenpiteet yhteiskuntapolitiikan eri lohkoilla saattavat olla aluepolitiikan osatekijöitä (Kom 1986: 6, 29).

Pohjoisten läänien intressit ovat hahmottuneet monisuuntaisina: regionalismin hengessä on etsitty kansallisen kasvukehityksen tahtia samalla syrjäyttämällä sisäsyntyisen, vuosittaisen elinkeinotoiminnan ja kulttuurin ehtoja. Alkuperäis- ja valtakulttuurin konflikti on esittänyt talous- ja sektoripoliittisen regionalismin sekä omaehtoisen etnoregionalismin kohtaamattomuutena (Brox 1985; Lindfors 1984). Sisäisen kolonisaation (Hechter 1975) dogmatiikka on iskostunut viralliseen kehitysalue- ja aluekehitysajatteluun. Regionalistisen ideologian alkujuurilta löytyvä vallankäytön ja hallitsemisen strateginen painotus² on sisältynyt välttämättömyytenä, itsestäänselvyydenomaisena regaalioikeudelliseen lääni-

² Foucault (1980: 69) on pohtinut maantieteellisen sanaston sotilaallista ja geostrategista taustaa: The region of the geographers is the military region (from *regere*, to command), a province is a conquered territory (from *vincere*). Sotilaallisen ja poliittisen vallan, vahvemman oikeuden välikappaleena maantieteellä, tai oikeammin maantieteellisellä käsitteistöllä on ollut kiistämättä merkittävä rooli. Kolonialismin, nationalismin ja ekonomismin vulgäärit ilmentyvät ovat perustuneet usein maantieteellisiin »sovellutuksiin», mitä lienee syytä pitää mielessä nykyisinkin maantieteen yhteiskuntasuhdetta tarkasteltaessa. Esim. alueperäisen »sanamagian» hyödyntämisessä on nähtävissä piirteitä, jotka saattavat olla johtamassa geopoliittisen regionalismin yksipuoliseen tulkintaan.

Kuva 1. Saamenmaa, Same Átnam, on kalottipoliittista periferiaa. Yllä tämä periferia on hahmoteltu kolmetasoisena, merkittävän saamelaisvähemmistön, -enemmistön ja -keskusten muodostamana aluejärjestelmänä.

Fig. 1. The land of the Lapps, the Same Átnam is a peripheral region in the North Calotte politics. This periphery is represented in a three level regional system, that includes the remarkable minority and majority areas inhabited by the Lapps and the centers of Same Átnam.

tysjärjestelmään, joka nykyisin näyttäytyy piihallinto-organisatorisena sektoripoliittikkana.

Saamenmaa, Sami Átnam on arkisessa ja poliittisessa kielenkäytössä konkreettinen osoitus valtakulttuurisen vääristymän olemassaolosta. Sisäisen kehityskuvan kautta nähtynä³ yhdeksän saamen kielen (Lehtiranta 1986) ja lukuisten kulttuuristen erityisyyksien Saamenmaa on väkivaltaisesti todellisuuteen suhtautuva aluekategoria. Sen sijaan ulkoisten, historiallisten paineiden muovaama Saamenmaa on määriteltävissä; ennen muuta asutus-

³ Vanha Lapin kansojen nomadistinen yhteiskunta oli ryhmittynyt yhteisesti hallituiksi kyliksi, siidoiksi, jotka omaksuivat ja säilyttivät itsellistä kulttuuriaan ja elinkeinollisia erityispiirteitään (Nickul 1970).

toiminnallisena, mutta myös hallinnollisena, valtakulttuurin invaasiota vastaan syntyneenä etnoregionalistisen liikkeen perustana, joka kokoaa voimiansa monialaisella yhdistystoiminnalla ja pohjoismaisella yhteistyöllä. Saamelaisen identiteetin eräät muodot voidaan nähdä puolustusreaktiona, jossa pohjoismainen valtiopoliittinen kolonisaatio on asettunut osin keinotekoisena ja jopa hegemonistisia piirteitä kantavan käytännön pontimeksi.

Saamenmaa -regionalismi elää siis pääasiallisen vastakulttuurisena aatteena ja identiteettinä. *Regionalismin identiteettikorostukset* johdavat yksilö- ja kollektiivitajunnallisten ilmiöiden analyysiin, jolloin em. konflikti hahmottuu kulttuuristen, regionaalisten instituutioiden välittämän »aluekuvan» sekä subjektiivisen

aluetietoisuuden välisenä jännitteistönä. Toisin sanoen, kysymys on identiteetin »objektiivisen», yhteiskuntarakenteisiin sidotun ja subjektiivisen, arkitietoisuuteen liittyvän maailmankuvan kohtaamisesta. Tämän rinnalla *regionalismi poliittisena ideologiana* voidaan ymmärtää alueellisten välitysmekanismien synnyttämänä ja (inter)nationalistisia voimia vasten kasvavana aatteellisuutena. Voidaan puhua rakenteellisten, eritasoisen aluesidoksen tunnustavien yhteiskunnallisten instituutioiden ja liikkeiden ideologisista vastakkainasetteluista. Olemassaolevan uhkakuvan luotallöin vastareaktion, – yhteiskunnallisen liikkeen (Hyvärinen 1985) – vuorovaikutussuhde hallitsevaan valtajärjestelmään, joka voi heijastua valtajärjestelmän sisäisenä ja tietoisena epäjohtonmukaisuutena ja todellista etnoregionalismia hävittävänä ulkoisena voimana.

Kehitys kohti maailmankylää tarvinnee regionalistisia »puskureita». Mutta kysymys kuuluu: kenen ehdoilla monitasoistuvuus rakentuu fyysisenä aluejärjestelmänä, ja kenen ehdoilla monitasoistuvuus jäsenyy inhimillisen tietoisuuden piiriin?

Valtakulttuurisen invaasion paineet

Aluepolitiikka Pohjoismaissa on uudelleen määrittelyissään usein törmännyt Pohjoiskalotin läänien erityisasemaan valtiollisessa aluekehityksessä ja -ohjauksessa. Tuottavuuden ja teollisen keskittämisen tavoitteita toteuttavat markkinahakuiset ja sektoripoliittiset intressit ovat vieneet pohjoiset läänit yksipuolisen riippuvuuden tielle (Brox 1984; Massa 1983), mistä seurauksena viimeaikaiset aluepoliittiset kehitysprojektit ovat pyrkinneet etsimään alue-taloudellisia, regionalistisia ratkaisuja. Asutushistoriallisten tekijöiden ja viimeaikaisen teollisen rationalisoinnin aiheuttamat korkeat työttömyyslukemat ovat olleet ongelmien ja selviytymisstrategioiden mittapuuna. Samalla työllistämiskaavimukset ovat johtaneet pohjoisten luonnonvarojen lyhytnäköiseen hyödyntämiseen. Vastakkain on tällöin asetettu luonnonsuojelun ja elinkelpoisuuden periaatteet. Tämän suuntaisten näkemysten taustalta on löydettävissä vääristyneen regaalioikeudellisen regionalismin jäänteitä sekä kansallisen ja kansainvälisen teollisen kasvukehityksen kiinnikuromisen henkeä.

»Altajoki on valjastettava, jotta *Pohjois-Norja* voitaisiin nostaa maan yleiselle tasolle», selittää Finnmarkin maaherra ja tar-

koittaa, että alue olisi teollistettava (Kilpeläinen 1981). Alta-konflikti on ollut pohjoisnorjalaisen aluepolitiikan keskipisteenä ja vertauskuvana 1980-luvulla. Toisiinsa ovat törmänneet kasvukehittämisen regaaliregionalismi ja alkuperäisen saamelaisväestön vuosisataiseen »luontoyhteyteen» perustuva etnoregionalismi. Keväällä 1987 Sautson kanjonin eteläpäähän valmistuva voimalaitoskombinaatti asetuu norjalaisen kalottikolonialismin muistomerkeksi samalla turvaten jatkuvuutta öljy-, alumiini-, kala-, kaivos- ja sotatarviketeolliselle alusmaapolitiikalle.

»Memoriaalisia» asenteita on havaittavissa myös patorakennushanketta vastustaneiden piirissä. Norjan n. 20 000 saamelaisen (NOS 1985) poliittisten linjanvetojen ongelmien korostuminen on ollut seurausta Alta-ratkaisusta. Yhdistystoiminnan johtohenkilöiden vaihtuminen ja norjalaismielistyminen on aiheuttanut epäluuloisuutta, joka on näyttäytynyt mm. yhteistyövaikeuksina Ruotsin ja Suomen saamelaisyhdistysten kanssa (Korhonen 1984).

1980-luvun regionalistinen liikehdintä *Pohjois-Ruotsissa*, Norbottenin läänissä on saanut alkunsa kaivosteollisen kriisin ja tästä johtuneen rauta- ja terästuotannon voimaperäisen rationalisoinnin seurannaisvaikutuksista. Luossavaara-Kiiruna AB:n asema Pohjois-Ruotsin työllistävänä ja teollistavana perustana⁴ joutui tuolloin uudelleen arvioitavaksi, mikä aiheutti työttömien ja työttömyysuhanalaisten joukkoliikehdintää (Norbotten-marchen, 7-april-rörelsen). Välittömien työllisyysvaatimusten rinnalla esitettiin ajatuksia omaehtoisemmasta aluekehityksestä valtiomonopolistisen yritystoiminnan sijalle (Groth & Lassinanti 1983; Lindfors 1984).

Ratkaisuna Pohjois-Ruotsin ongelmiin on valtiovalta lähtenyt – terästeollisen automaation rinnalla – avaruusteknologiseen tuotekehittelyyn miljardi-investoinnein. Esrangen avaruustukikohta, Satellitbild AB ja Kiirunan Rymdhuset ovat uutta ruotsalaista aluepolitiikka-

⁴ Kiirunan ja Malmivaaran kaivokset tuottivat vuosisadan vaihteesta lähtien Ruotsille miljardin toisensa jälkeen – Ruotsin Lappi pysyi hengissä ja täydellinen väestökato estyi. Parhaimmillaan kaivoksissa työskenteli lähes 10 000 ihmistä – Luossavaara-Kiiruna AB louhi yli puolet Euroopan terästehtaiden tarvitsemasta rautamalmista. Terästeollisen tekniikan kehittyminen ja teräksen ylituotanto oli johtamassa LKAB:ia konkurssiin 1980-luvun taitteessa, joka kuitenkin purkautui Ruotsin valtion laajoin investoinnein (Salmela 1986a; Groth & Lassinanti 1983).

kaa Norrbottenissa⁵. Usko korkeateknologiseen tulevaisuuteen on vahva. Yhteys välittömiin, peruselinkeinoihin ja -toimeentuloon liittyviin ongelmiin vaikuttaa sen sijaan katkenneelta. Avaruuden valloituksen rinnalla paikallinen ja maakunnallinen problematiikka saa väistyvän roolin. Regionalismia esiintyy korkeintaan pohjoisen kuriositeetteja etsivässä kokeilevassa arkkitehtuurissa⁶. Tämä »aluepolitiikka» reagoi laimeasti yli 10 000 saamelaisen (SOU 1975) vaikeuksiin padottujen jokivarsien kalattomien vesien, avohakattujen porolaidunten ja Tshernobyl -katastrofin jälkeisen porojen joukkoteurastusuhan aiheuttamina elinkeinokysymyksiä (Samefolket 6–7/1986, 8/1986).

Suomalainen regaaliregionalismi pohjoisessa on kietoutunut monikymmenvuotiseen Kemijoki -kiistaan. Demokratian keinoja kaukaa kiertäneen kehitysprojektin suoralinjaista nykykolonialismia – 30-vuotisen korvaussodan ohella – edustaa metsäteollisten ja vesistö-rakennusmonopoliin sekä Lapin läänin piirihallintokoneiston yhdensuuntaisten kehityskäsitysten mukainen alusmaapolitiikka. Maaherra Asko Oinas sanoo luonnonsuojelun uhkaavan museoida koko Lapin läänin ja sen olevan keskeisenä syynä läänin noin 10 %:in työttömyysasteeseen. »Etelän päättäjien ja lainsäätäjien toimin on Lapin ihmisten käytöstä poistettu luonnonvaroja, joita tarvittaisiin

⁵ Euroopan avaruusjärjestö ESA perusti 1950-luvulla Esrangen tukikohdan Norrbotteniin Ruotsin valtion määrätietoisten sijoitusten turvin. Esrange toimii mm. Landsat-satelliittikuvien vastaanottajana, revontulitutkimuksen keskuksena sekä helmikuussa 1986 ranskalaisen Ariadnen mukana laukaistun Viking-satelliitin ja tulevan pohjoismaisen tietoliikennesatelliitin (TELE-X:n) ohjausyksikkönä. Lisäksi Esrangeen suunnitellaan avaruus-yliopistoa (Salmela 1986; Koskinen 1986).

⁶ Regionalismista arkkitehtuurissa on kehitymässä vaihtoehto postmodernistisille, ajan ilmiöitä korostaville tulkinnoille. Tämä on tarkoittanut »paikan hengen», alueen identiteetin ja luonnonelementtien monipuolista huomioimista rakennustaiteellisissa ja -teknisissä ratkaisuissa. Pohjoismaisen ja Kalottialueen regionalismi on ollut voimakkaasti esillä ns. Oulun koulun ja Tromsin yliopiston Blå Strejk -ryhmän arkkitehtonisissa kokeiluissa. Samaa suuntaukseen (ajan ilmiöön?) on liitettävissä myös ruotsalainen Ralph Erskine, jonka suunnittelemat »ajattomat kerrostalot, joiden katoissa ja muodoissa toistuvat tunturien kaaret ja parvekenauhoissa kaivoshissien rytmi» (Salmela 1986b), ovat Kiirunan keskeisintä kaupunkikuvaa. Aihe oli esillä Kiirunan 2. pohjoismaisessa kalottiarkkitehtien kokouksessa kesäkuussa 1986.

väestön työllisyyden ja toimeentulon turvaamiseen», sanoo Oinas ja viittaa erityisesti ns. Kemijokipakettiin, johon kytkeytyvät Ounasjoki- ja Vuotosratkaisut. Pohjoisen aluetaloudellinen tervehdyttäminen on edelleen allas- ja voimalahankkeiden sekä suojelu- ja suoja-alueiden kyseenalaisten hakkuusuunnitelmien varassa (Oinas 1983).

Tämä tarkoittaa alkuperäisväestön, noin 4500 saamelaisen (Maanmittaushallitus 1981) yhä kapenevaa elinkeinopohjaa katoavien porolaidunten ja kalavesien seurauksena. 1980-luvun alussa valmistuneen, Lokan ja Porttipahdan tekoaltaita yhdistävän Vuotson kanavan – väkivaltaisesti syntynytkin – asema Saamenmaan porttina on horjumassa yhä pohjoisemmaksi etenevän teollisen kulttuurin myötä. Paikallis- ja valtiohallinnon hajauttama sekä sisäisten kulttuuristen erojen pirstoma saamelaisväestö ei ole kyennyt asettumaan vastapainoksi »virallisen» Lapin regionalismille, jonka me -henkinen, etelä-pohjoinen -asetelmaa korostava konsensus -myytti on ajamassa valtiomonopolistisia tavoitteita sisäisen kolonisaation keinoin.

Yhtenäisyyden myytti

1950-luvulta noussut saamelaisten pohjoismainen yhteistyö saamelaiskonferensseineen ja -neuvostoineen on avannut julkista keskustelua alkuperäis- ja valtakulttuurin ongelmallisesta kohtaamisesta pohjoisessa mm. kieli- ja koulutusvaikeuksien sekä juridisten ja elinkeinollisten epäselvyyksien yhteydessä⁷. Ulkoisten, kalottikolonialististen ristiriitojen kärjistyksen rinnalla on tapahtunut myös sisäisen

⁷ Sami-Ätnam, Sami Saervi ja Lapin sivistysseura kutsuivat Jokkmokkiin 1953 koolle yleispohjoismaisen saamelaiskonferenssin, jonka jatkuvuutta takaamaan ja saamelaiskysymystä ajamaan perustettiin, Kaarasjoen kokouksessa 1956, Pohjoismainen saamelaisneuvosto. Konferenssien aiheina on ollut:

- koulutuskysymykset
- omistusoikeudelliset epäselvyydet
- väestötilastojen kehittäminen
- saamelaisuuden käsite
- poronhoidon problematiikka
- demokratia ja vähemmistöt
- saamelaisten tulevaisuus
- yhdistysaktiivisuus
- kulttuuripoliittinen ohjelma
- saamelaispoliittinen ohjelma
- turismi Saamenmaalla
- ympäristöpoliittinen ohjelma.

ryhmittymisen korostumista, mikä on ollut johtamassa 1980-luvulla yhdistystoiminnalliseen hajautumiseen. Ulkoisen konfliktin jäsenyminen on johtanut sisäisen konfliktin esittäytymiseen. Syitä tähän kehitykseen voinee hakea yhtäältä kulttuurisessa moniulotteisuudessa (siitä -traditiot) säilyneistä sosiaalisista sidoksista ja jännitteistä, toisaalta kolonialististen paineiden aiheuttamista organisatorisista ja edustuksellisista välttämättömyyksistä. Saamelaisuuden ja Saamenmaan yhtenäisyyden myytti on purkautunut historiallisten tosiasioiden eripuraksi.

Saamelainen poliittinen näkyvyys Pohjoismaissa voidaan nähdä yhteydessä hegemonistisiin käytäntöihin, joiden takaa löytyy jähmeä hierarkkinen yhteiskuntajärjestelmä. Kielten ja elinkeinojen eriyttämät saamelaisryhmät ovat toisiinsa nähden valtasuhteissa, jotka asettavat käyttäytymissääntöjä yhteiskunnalliselle roolijaolle. Tämä on merkinnyt mm. pohjoissaamelaisen dominanssin voimistumista muiden ryhmien kustannuksella ja saamelaisten yhtenäisyyspyrkimysten nimissä. Sama valtapiramidi näiden ryhmien sisällä sijoittaa sukujen väliset sosiaaliset epäsuhteet edustuksellisuuden edelle. Viime kädessä tällainen monihierarkkinen järjestelmä näyttäytyy – valtakulttuurista käsin – henkilökulttien varaan muotoutuvana, illusorisena julkisivuna (vrt. Ingold 1976), jonka hämärtämä arkitodellisuus jää tulkitsematta. Saamelaisuuden kullit eivät esittele kulttuuriensa vallitsevia ääri-ilmentymiä pohjoismaisilla foorumeilla: lestadiolainen absolutismi yhtä hyvin kuin itesesäiliin ja alkoholismiin vaipunut toimetttömyyskin (vrt. Paretskoi & Ruusuvoori 1985) ovat etäällä konferenssien ja parlamenttien saamelaispolitiikasta.

Saamelaistaustaansa rakentavat korkeakulttuuriset, kirjalliset ja poliittiset voimahahmot ottavat tehtäväkseen myytin luomisen, jossa ei ole sijaa elämäntavoissaan länsimaistuvan ja integroituvan enemmistön maailmalle. Etno-regionalistiset piirteet tarttuvat kuriositeetin markkina-arvon tunnistavien roolihahmoihin, osaksi valtakulttuurista kolonisaatiota.

Karriäristisen politiikoitumisen ja edustuksellisten erimielisyyksien nouseminen saamelaisen regionalistisen liikkeen ongelmaksi sai aikaan myös Åren 13. saamelaiskonferenssissa (13–15. 8. 1986) jännittyneen tunnelman. Kokouksen muotokiistat hallitsivat juhlapuheiden takana ja osin ylittivätkin konferenssin pääaiheet: regionalistisen rekvisiitan (kansallislipun ja -laulun) vihkiseremoniat ja matkailukysy-

mykset. Ruotsin poronhoitajien järjestö, Sveriges Samernas Riksförbund sekä useiden aatteellisten yhdistysten muodostama Sami Átnam eivät löytäneet sovintoa edustajapaikkojen jaossa, mikä heijastaa laajemminkin liikkeen konfliktista olemusta ja jonka pelätään vaikuttavan myös tulevaisuudessa saamelaisen pohjoismaiseen yhteistyöhön (Dagens Nyheter 14. 8. 1986; Kaleva 16. 8. 1986).

Suomen saamelaisten vastakkainen ongelma – edustajapula Åren konferenssissa – antaa viitteitä niistä vaikeuksista, joissa Samii Litto, Lapin Sivistysseura ja parlamentaarinen saamelaisvaltuuskunta ovat tänään. Erityisesti viimemainittua kohtaan suunnattu kritiikki on paljastanut tämän suomalaisen erikoisuuden, vaaleilla valittavan »saameparlamentin» vaikean aseman kalottipolitiikassa. »Saamelaispoliitikot liehittelevät suomalaisia valtapoliitikkoja, liehittelevät ylöspäin. He pettävätkä kansaansa ja äänestäjiään», sanoo parlamentin jäsen Iisko Sara. Hänen mielestään saameparlamentti ei enää usko itseensä eikä pysty pitämään yllä poliittista keskustelua saamelaisten keskuudessa (Korhonen 1984).

Näin – valtasidosten ja ristiriitojen seurauksena – saamelaiskonferenssien autonomiavaatimukset ja näihin liittyvät poliittiset ohjelmat haalistuvat särmättömiksi julkilausumiksi, joiden luomasta ilmapiiristä syntyy ainoastaan uutta saamelaista aristokratiaa.

Regionalismi kerroksina

Havaitut integraatiomyönteiset, aristokraattiset ja regalistiset aatteelliset kerrokset perustuvat pääosiltaan alusmaapolitiikan seuraamuksiin. Näin regionalistisen konfliktin keskiöön asettuu saamelaislähtöinen, tai sen sijainen välitysjärjestelmä, jonka tehtäväkuvassa on kulttuurisiteiden ja valtarakenteellisten paineiden ristiriitaa. Autonomian ajatukset kohtaavat yhdentyvän maailmankylän ja -kuvan.

Hegemonistinen saamelaispolitiikka luo myös uutta alueellista tietoisuutta, mikä länsimaistuvuuden ja heimopatriotismin ylittävänä antaa vaihtoehdon: monitasoistuva alueellinen identiteetti kyseenalaistaa yksipuolisesti aggregoitunutta – esim. separatismina, ääreistyneenä nationalismina tai kosmopolitismina ilmenevää – henkistä sidosta. Tässä mielessä etnoregionalismi erilaisine lieveilmiöineen, mutta erityisesti (itse)kriittisine painotuksi-

neen muotouttaa uutta aluekehityspolitiikkaa ja omaehtoisstrategiaa.

Saamelaisen kulttuurin arkisesta elämänyhteydestä syntyvä sisältö määrittäytyy integraatiokehityksen aaltolina. Protestanttisen työskultin ja saamelaisugrilaisen siitashamanismin kohtaaminen on tuonut tarpeen todellisuuspakoon, mikä esittäytyy alkoholin ja lestadiolaisen uskon hallitsevana roolina. Ääri-ilmiöt luovat pysähdyksen ilmapiiriä läntisen ekspansion nimissä ja sitä vastaan.

Saamelaista perintöä ja omintakeisuutta jäljittävä »korkeakulttuurinen», kirjallisiin ja näyttämöllisiin keinoihin tukeutuva etnoregionalismi on löytämässä asemansa pohjoismaisessa kulttuurivaihdossa. Tämä tarkoittaa varsin elämänuskoista, joskin paikoin elitistä ja museoittamishenkistä kansallista itsetutkiskelua ja vaikuttamista. Vuosisadan alun kirjalliset päähenkilöt, Johan Turi, Anders Larsen ja Hans-Aslak Guttorm, ovat saamassa seuraa – kansakunnan kaapin päälle.

Saamelainen elävä kulttuuri on pohjoismaista kulttuuria. Mutta se on myös ja ennenkaikkea 4. maailman, arktisten alkuperäiskansojen kulttuuria. Pohjoinen yhteistyökehitys on »rajatonta haastetta» ja monisuuntaista vuorovaiikutusta; yhteismitallistuva maailma tarvitsee reuna-alueiden regionalismia.

LÄHTEET:

- Brox Ottar (1984). *Nord-Norge: Fra allmenning till koloni*. Lommedalen.
- Brox Ottar (1985). Tid for omvurdering – nye forutsetninger for regionalpolitiken. Artikkel *Nordfossa* 1985/86: 1–2. Oslo.
- Foucault Michel (1980). *Power & Knowledge. Selected interviews and other writings 1972–77*, edited by Colin Gordon. New York.
- Groth Östen & Ragnar Lassinantti (1983). *Pohjois-Kalotti – rajaton haaste*. Oulu.
- Hechter Michael (1975). *Internal Colonialism*. Los Angeles.
- Hyvärinen Matti (1985). *Alussa oli liike*. Tampere.
- Ingold Tim (1976). *The Skolt Lapps To-day*. Cambridge.
- Komiteanmietintö 1986: 6*. Aluepolitiikkatoimikunnan mietintö. Helsinki.
- Korhonen Jorma (1984). Saamelaisten saamaton parlamentti. Artikkel *Helsingin Sanomissa* 30. 12. 1984.
- Koskinen Hannu (1986). Viking – Ruotsin avaruusvaltti. *Tiede* 2000 5/1986: 14–19.
- Kilpeläinen, Auli (1981). Vapaa Alta vai poliisivalta? *Suomen Luonto* 2/1981: 76–81.
- Lehtiranta Juhani (1986). Esitelmä saamen kielen kysymyksistä 11. 4. 1986 Helsingin yliopiston maantieteen laitoksella.
- Lindfors Hans (1984). Regionala rörelser och lokal mobilisering. Artikkel *Mats Fribergin ja Johan Galtungin (toim.) teoksessa Rörelsen*. Stockholm.
- Maanmittaushallitus (1981). *Suomen kartasto Vihko 210: Väestö*. Helsinki.
- Massa Ilmo (1983). Ihminen ja Lapin luonto. Lapin luonnonkäytön historiaa. *Suomen antropologisen seuran toimituksia* 12. Helsinki.
- Nickul Karl (1970). *Saamelaiset kansana ja kansalaisina*. Helsinki.
- NOS 1985. Norges offisielle statistik. Folkemengden efter alder og ektesskapelig status. Oslo.
- Oinas, Asko (1983). Haastattelu *Suomen Luonnossa* 2/1983: 10–13, koonnut Ismo Tuormaa.
- Paasivirta Anssi (1985). Aluepolitiikan strategiavaihtoehtoja. *Sisäasiainministeriön aluepoliittisia artikkeleita* 3/1985: Aluepolitiikan perusteet ja vaihtoehdot tutkijoiden puntarissa, seminaari-raportti. Helsinki.
- Paretskoi Markku & Juha Ruusuvuori (1985). *Pahkaskan Lapin matkaopas*. Tampere.
- Salmela (1986a). Kiiruna suuntaa avaruustekniikkaan. Artikkel *Helsingin Sanomissa* 19. 1. 1986.
- Salmela (1986b). Hallitseeko arkkitehtuurissa ajan vai paikan tyyli? Artikkel *Helsingin Sanomissa* 18. 6. 1986.
- Samefolket 6–7/1986, 8/1986. Svenska Samernas Riksförbundin ja Same Ätnam'in aikakausjulkaisu. Östersund.
- SOU 1975. Statens offentliga utredningar 1975: 99. Samerna i Sverige. Stockholm.